

EUGENIJUS DANILEVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas

PROFESINIO PAŠAUKIMO IDENTIFIKAVIMO KOMPETENCIJOS UGDYMAS – ASMENYBĖS TIESOS APIE SAVE PAŽINIMO PRIELAIDA

Education of Occupational Vocation Identification
Competence as a Precondition of Acknowledge
of Truth about Self

SUMMARY

The paper attempts to answer the following questions: What are the dynamics for the identification of an occupational vocation? What is the initial experience of a student's occupational vocation and how does it change in the period of college study? Does profession becomes an indispensable part of personal function and interior human life? What pedagogical and andragogical factors and instruments for improving study content help to strengthen a student's link with a profession, to internalize a profession in the inner structures of a personality during studies and thus to form a precondition for the acknowledgment of truth about self?

SANTRAUKA

Straipsnyje ieškoma atsakymų į klausimus: kokia yra profesinio pašaukimo identifikavimo dinamika ir ar studijų metu profesija tampa neatskiriama asmenybės transcendentinės funkcijos (savasties) ir interiorinio-dvasinio žmogaus gyvenimo dalimi? Straipsnyje pristatomi keturių Lietuvos aukštųjų mokyklų (kolegijų) studentų profesinio pašaukimo atpažinimo kompetencijos ugdymui skirtų priemonių panaudojimo studijų kokybės tobulinimui empirinio tyrimo rezultatai, jais remiantis ieškoma būdų, kaip pagerinti studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymą ir remiantis juo sudaryti galimybę studentams geriau pažinti save.

RAKTAŽODŽIAI: profesinis pašaukimas, profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencija, bendrieji mokėjimai.

KEY WORDS: occupational vocation; the competence of identification of occupational vocation, generic competences.

IVADAS

Nagrinėdamas asmens individualiojo pašaukimo unikalumą ir jo atradimo svarbą asmenybės egzistencijai E. V. Franklis nurodo, kad kiekvienas žmogus turi savo asmeninę gyvenimo misiją ir jaučia vidinį poreikį įgyvendinti savo pašaukimą, kurio niekuo negalima pakeisti. Tiek šis kiekvieno asmens uždavinys, tiek galimybė jį įgyvendinti yra unikalūs, nes niekas negali pakartoti individualaus žmogaus gyvenimo¹. Sąmoningas asmens profesijos pasirinkimas sukuria jo gyvenimo ir veiklos kryptį. „Auklėjimas (lot. *educatio*) etimologine žodžio prasme reiškia ištraukti į paviršių (*e-ducere*) jo turimą tiesą, tai, kas yra jo širdyje, net tai, ko jis pats nežino apie save, būtent jo silpnybes ir lūkesčius, stengiantis skatinti jo atsako į pašaukimą laisvę.“²

Studijų metu svarbu ugdyti profesinio pašaukimo identifikavimo kompetenciją, nes tai padeda geriau suvokti savo profesinį kryptingumą ir profesinį pašaukimą, kurie mechaninį teorinių žinių įsisavinimą pakeičia kūrybingu ir prasmingu rengimusi profesinei veiklai. Tai gerina studijų kokybę, atveria platesnes galimybes visapusiškai ir visavertei asmenybės sklaidai, sustiprina gyvenimo pilnatvės ir prasmės potyrį, o vėliau profesinėje veikloje didina kūrybinio potencialo panaudojimą ir gerina darbo našumą bei kokybę.

Supratus, kad studijuojama pagal individualų profesinį pašaukimą atitinkančią studijų programą gerėja studento studijų rezultatai, pasirinkta profesija pamėgstama ir gilinimasis į ją teikia vidinį džiaugsmą, taip pat mažėja tiki-

mybė, kad studentas paliks studijas jų nebaigęs.

Ryškūs pastarųjų metų pokyčiai darbo rinkoje reikalauja lankstesnių, imlių naujovėms ir turinčių daugiau universalių gebėjimų darbuotojų, sugebančių prisitaikyti prie vis sudėtingesnių technologijų. Lietuvos ekonomikai integruojantis į Europos Sąjungos valstybių struktūras, teikiant prioritetą žinių ir informacinės visuomenės kūrimui, gamybos, aptarnavimo ir prekybos srityse išivyraujant vis aukštesnėms technologijoms, automatizacijai ir kompiuterizacijai, pirminio profesinio rengimo srityje kyla pavojus dehumanizuoti studijas, t. y. joms kelti vieną tikslą: rengti vien tik prie nuolat besikeičiančių darbo rinkos ir joje veikiančio pasiūlos-paklausos dėsnio keliamų reikalavimų gebančius prisiderinti kvalifikuotus darbuotojus. Tokiu atveju sureikšminamas objektyvusis profesijos aspektas, asmuo traktuojamas tik kaip objektas – „žmogiškasis resursas“, vienas iš daugelio nešančių naudą ekonominių veiksmų. Tuomet išivyrauja tendencija ignoruoti faktą, kad kiekvienas darbo rinkos dalyvis visų pirma yra unikali ir nepakartojama asmenybė, kuri ir profesinės veiklos srityje turi individualius gebėjimus, poreikius ir pašaukimą. Šią problemą tiksliai apibrėžia E. Frommo teiginys, kad žmogus kūrė įrankius tam, kad jie tarnautų jam, bet net nepastebėjo, kaip pats tapo jų tarnu³.

G. Tolutienė teigia, kad „pašaukimas remiasi įgimtais žmogaus gabumais ir talentais, kurie kyla iš jo „vidaus“ ir „šaukiasi“ veiklos, skatinančios žmo-

gaus kūrybingumą bei produktyvumą, teikiančios pasisekimo nuojautą ir džiaugsmą <...> būsimos profesinės veiklos suderinamumas su prigimtiniais gabumais atskleidžia tikrą pašaukimą profesijai bei lemia profesinės veiklos kokybę ir prasmę.“⁴ F. Luthanso ir kitų straipsnyje teigiama, kad „žmonės išgyvena laimės potyrių, kai siekia asmeninių ir karjeros tikslų daroje su savo vidinėmis aspiracijomis, gebėjimais ir charakterio bruožais.“⁵ V. Sinclair pabrėžia, kad „šiuolaikiniam žmogui reikia įvaldyti holistinę perspektyvos vertinimą ir surasti karjeros pasirinkimo dermę su gyvenimo tikslu, kurį prieš tai jam reikia identifikuoti.“⁶

Studentų profesinio pašaukimo atpažinimo kompetencijai ugdyti skirtų priemonių panaudojimo studijų turinio kokybės tobulinimui empirinis tyrimas atliktas apimant du lygmenis: studentų ir dėstytojų. Straipsnyje pateikiama trumpa abiejų lygmenų tyrimo eiga ir svarbesni rezultatai.

Studentų lygmens *tyrimo tikslas* – identifikuoti, kaip kinta studentų požiūris į pasirinktą profesiją studijų kolegijoje metu, nustatyti, kokius studijų turinio pakeitimus reikia atlikti siekiant stiprinti studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymą ir taip tobulinti studijų kokybę.

Tiriamieji – kolegijų studentai. Apklausoje dalyvavo 393 baigiamojo IV kurso studentai iš keturių kolegijų. Tyrimo instrumento kintamieji sudaryti remiantis D. E. Broadbento, P. Cooperio, P. FitzGeraldo ir K. R. Parkes⁷ sudarytais klausimynais. Respondentams buvo pateikta 18 klausimų. Anketos buvo išpla-

tintos tiesioginio kontakto su kolegijų studentais metu.

Dėstytojų lygmens *tyrimo tikslas* – nustatyti, kaip optimizuoti studijų turinį, kokias priemones taikyti studijų turinio kaitoje, kad būtų sustiprintas studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymas, padidintos besimokančiųjų galimybės įgyti daugiau praktinių gebėjimų ir dėl to būtų patobulinta studijų kokybė.

Tiriamieji – kolegijų dėstytojai. Apklausoje dalyvavo 69 dėstytojai iš keturių kolegijų. Dėstytojai atrinkti naudojantis neatsitiktinės-tikslingosios atrankos metodu⁸. Imtis sudaryta vadovaujantis šiais reikalavimais: atrinkti turintys aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę kaip 10 metų trukmės akademinio darbo stažą, aktyvūs, dalyvaujantys projektinėje veikloje ir tobulinantys savo kvalifikaciją kolegijų dėstytojai.

Respondentams buvo pateikta 14 klausimų. Anketos buvo išplatintos tiesioginio kontakto su kolegijų dėstytojais metu.

Straipsnis grindžiamas profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui skirtų priemonių panaudojimo studijų turinio kokybės tobulinimui tyrimų rezultatais. Ieškoma atsakymų į šiuos probleminius klausimus: koks pradinis studentų individualaus profesinio pašaukimo potyris ir kaip jis kinta studijų kolegijoje laikotarpiu? Kokie pedagoginiai ir andragoginiai veiksniai ir studijų turinio tobulinimo priemonės padeda sustiprinti studentų sąlytį su pasirinkta profesija bei internalizuoti profesiją į vidines asmenybės struktūras studijų metu ir tuo būdu sudaryti prielaidas studijų kokybei gerinti?

- Pagrindinių sąvokų apibrėžimai
- *Bendrieji mokėjimai* – reikalavimai asmens gebėjimams, sudarantys prielaidas efektyviai ir sėkmingai veikti įvairiose profesinio, visuomeninio bei asmeninio gyvenimo srityse⁹.
  - *Objektyvusis profesijos aspektas* atspindi konkrečiam darbui būdingas funkcijas, struktūrą ir sąlygas, kurioms esant jis atliekamas arba gali būti atliktas¹⁰.
  - *Pašaukimas* – dviejų laisvių meilės dialogas¹¹.
  - *Profesinis pašaukimas* – tai Dievo kvietimas ir vidinis akstinas profesine veikla iš meilės dovanoti save visuomenei bei profesijos įprasminimo siekimas ir asmeninis profesinis kryptingumas, interesas ir motyvacija.
  - *Profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencija* – tai gebėjimas, žinant darbo rinkos keliamus reikalavimus, suvokti konkretų asmeninį profesinį interesą, kryptingumą, tinkamumą bei Dievo ir žmogaus meilės dialogu siekti profesinės veiklos įprasminimo ir profesinio tobulumo.
  - *Studijų turinys* – pagrindinių studijų proceso parametrų (tikslų, turinio, mokymo metodų, priemonių, vertinimo ir kt.) visuma, reiškianti jų tarpusavio priklausomybę ir sąveiką nuolatinio atnaujinimo (plėtros) kontekste¹².
  - *Subjektyvusis profesijos aspektas* išreiškia atskiro asmens individualius išgyvenimus, t. y. atspindi jo santykius su tam tikra veikla, paremtus vidinėmis nuostatomis, kurios dažniausiai apibūdinamos kaip žmogaus pašaukimas¹³.

1. STUDENTŲ PROFESINIO PAŠAUKIMO IDENTIFIKAVIMO KOMPETENCIJOS UGDYMU SKIRTŲ PRIEMONIŲ PANAUDOJIMO STUDIJŲ TURINIO KOKYBĖS TOBULINIMUI EMPIRINIS TYRIMAS (STUDENTŲ VERTINIMAS)

Remiantis I. Savickienės atlikto Studijų kokybės prioritetų tyrimo rezultatais, svarbiausias studijų kokybės tobulinimo uždavinys yra pasirengimas profesinei veiklai¹⁴.

Kad būtų realizuotas šis uždavinys yra svarbu siekti, kad studijų metu studentai galėtų pažinti save, savo individualų profesinį pašaukimą, interesus, motyvacijos ir polinkių bei saviraiškos poreikius, nustatyti turimas asmenybines kompetencijas ir jų atitiktį pasirinktos profesijos keliamiems reikalavimams. Todėl svarbu iširti, kaip kito studentų profesinio pašaukimo potyrio dinamika

studijų kolegijoje metu. Kolegijų studentai, rinkdamiesi profesiją, į pirmą vietą iškelia vidinio profesinio pašaukimo svarbą: 73,7 proc. respondentų nurodo, kad stodami į kolegiją jie rinkosi profesiją jausdami vidinį pašaukimą, nuo mažens mėgo ir domėjosi šia profesija, pasirinktoji profesija atitiko jų asmeninius interesus, asmenines savybes, gebėjimus ir polinkius. Todėl šie studentai studijų metu neturėjo ketinimų keisti pasirinktą profesiją. Tačiau pagal respondentų vidinių-subjektyvių lūkesčių iš būsimo darbo pagal pasirinktą profesiją tyrimo rezultatus nustatyta, kad tik 54,8 proc.

IV kurso studentų teigia, jog pasirinkta profesija atitinka jų profesinį pašaukimą (stojimo į kolegiją metu teigiamų atsakymų buvo 73,7 proc.). Gaunama išvada, kad dalis studentų (apie 19 proc.) stodami į kolegiją klaidingai įsivaizdavo savo profesinį pašaukimą arba dalykinės studijos padėjo jiems suvokti, kad būsimas darbas pagal pasirinktą profesiją neatitiks jų ankstesnio pašaukimo įvaizdžio.

Siekiant nustatyti studijų turinio tobulinimo veiksnių poveikį profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui išskiriami šie studentų požiūrį į pasirinktą profesiją formuojantys studijų turinio tobulinimo veiksniai:

1. Per įvairias dėstomas disciplinas gaunamos žinios, padedančios geriau suvokti savo vidinį asmeninį profesinį pašaukimą.
2. Pamėgtų dėstytojų išsakytos mintys apie profesinį pašaukimą ir pasirinktos profesijos prasingumą bei naudingumą visuomenei.
3. Užsiėmimų metu atliktų testų, tikrinančių asmenybės atitiktį pasirinktai profesijai, rezultatai.
4. Praktikos metu pažintų mėgstančių savo pasirinktą profesiją ir dirbančių iš pašaukimo darbuotojų asmeninis pavyzdys.
5. Informacija, padedanti suprasti, kad pasirinkta profesija atitinka vidinius-dvasinius poreikius.
6. Informacija, padedanti suprasti, kad pasirinkta profesija tenkins asmeninius materialius poreikius.

Siekama nustatyti šių studijų turinio tobulinimo veiksnių poveikio asmenybės ir profesijos sąveikos intensyvumą. Tobulinant studijų turinį reikia didinti užsi-

ėmimų metu atliktų testų, tikrinančių asmenybės atitiktį pasirinktai profesijai, rezultatų efektyvumą. Šios priemonės efektyvumą didinti padėtų jų naudojimo efektyvumo didinimas, taip pat dėstytojų kvalifikacijos tobulinimas šioje srityje. Studijų turinyje reikia siekti išlaikyti balansą tarp informacijos, padedančios suprasti, kad pasirinkta profesija atitinka vidinius-dvasinius poreikius (subjektyvų profesijos aspektą atspindintis rodiklis) ir informacijos, padedančios suprasti, kad pasirinkta profesija tenkins asmeninius materialius poreikius (objektyvų profesijos aspektą atspindintis rodiklis).

Tirtos šios siūlomos naudoti studijų turinio kokybės tobulinimo ir studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymo stiprinimo priemonės:

1. Studijų turinio medžiaga, atskleidžianti pasirinktos profesijos reikšmę visuomenės gerovės kūrimui.
2. Studijų turinio medžiaga, plačiau atskleidžianti šios profesijos reikšmę asmenybės tobulėjimui.
3. Įvairių apklausų ir testų, padedančių geriau suvokti profesijos tinkamumą studentams, platesnis naudojimas.
4. Mokymo(si) metodų, padedančių studentams geriau atpažinti savo įgimtą gabumus ir įgytus gebėjimus, naudojimas.
5. Informacijos ir žinių, padedančių studentams geriau suvokti savo vidinį asmeninį profesinį pašaukimą, teikimas.
6. Atskiro specialaus modulio, skirto profesijos prasingumo ir asmeninio profesinio pašaukimo problemų nagrinėjimui, įvedimas į studijų programas.

7. Praktikos naudojimas studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui.

Tiriamas siūlomų naudoti studijų turinio kokybės tobulinimo ir studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymo stiprinimo priemonių naudojimo studentų vertinimas.

Didžiausia respondentų dalis teigiamai vertina padedančios geriau realizuoti savo vidinį asmeninį profesinį pašaukimą informacijos ir žinių teikimą (77,8 proc.). Tai patvirtina studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymo svarbą studijų koky-

bės gerinimui. Kolegijų absolventai teigia, kad ateityje studijų metu būtų galima plačiau naudoti įvairias apklausas ir testus, padedančius išsiaiškinti savo gebėjimus ir jų atitiktį pasirinktos profesijos keliamiems reikalavimams, kad studentams būtų padedama nustatyti savo įgimus gabumus. Mažiausia respondentų dalis teigiamai vertina profesijos prasingumo ir asmeninio profesinio pašaukimo problemoms skirto atskiro specialaus modulio įvedimo galimybes, tai nulemia nesusistemintas studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui skirtų priemonių naudojimas studijų turinyje.

2. STUDENTŲ PROFESINIO PAŠAUKIMO IDENTIFIKAVIMO KOMPETENCIJOS UGDYMO SKIRTŲ PRIEMONIŲ PANAUDOJIMO STUDIJŲ TURINIO KOKYBĖS TOBULINIMUI EMPIRINIS TYRIMAS (DĖSTYTOJŲ VERTINIMAS)

Šiame tyrime naudojami trys kintamieji, kuriais siekiama nustatyti:

1. Studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui skirtas studijų turinio kokybės tobulinimo priemonės.
2. Praktikos naudojimo studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui apimtį.
3. Mokymo(si) metodų, padedančių geriau pažinti pasirinktą profesiją, naudojimo apimtį.

Pirmuoju tyrimo kintamuoju siekiama nustatyti, kokios priemonės reikalingos studijų turinio kokybės tobulinimui, kad būtų padidintos studijuojančiųjų sąveikos su profesine veikla galimybės ir sustiprintas studentų sąlytis su profesija studijų kolegijoje metu.

Tiriamos šios studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui skirtos studijų turinio kokybės tobulinimo priemonės:

1. Per dėstomas disciplinas pateikti daugiau informacijos apie profesijos prasingumą ir naudingumą kitiems žmonėms.
2. Plačiau naudoti psichologinius testus ir apklausas, tiriančias studentų profesinį kryptingumą.
3. Siekiant padidinti studentų profesinio apsisprendimo sąmoningumą, studijų programose įdiegti papildomą atskirą modulį, skirtą profesinio pašaukimo sampratos nagrinėjimui.
4. Siekiant padidinti studentų profesinio apsisprendimo sąmoningumą atskirose dėstomose disciplinose

įdiegti papildomą skyrių, skirtą profesinio pašaukimo sampratos nagrinėjimui.

Studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymo tobulinimo priemonių tyrimo rezultatai atskleidžia, kad visos studijų turinio tobulinimo priemonės, dėstytojų vertinimu, naudojamos gana tolygiai, tai leidžia išskirti kitų studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymo priemonių: profesiogramų sudarymo, idealaus profesijos atstovo modelio sukūrimo ir kt. Idealus profesijos atstovo modelis – tai ne vien kvalifikacinės charakteristikos arba profesiogramos tiksli schema, bet geriausio tos profesijos atstovo asmenybės portretas, kuriame atsispindi jo profesinei veiklai būtinos moralinės etinės nuostatos, charakterio savybės, profesinės žinios ir gebėjimai. Idealią profesijos atstovo modelį būtų galima panaudoti kaip etaloną profesiniame informavime ir konsultavime, profesiniame mokyme ir kitur.

Antruoju tyrimo kintamuoju siekiama nustatyti praktikos panaudojimo studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui apimtį. Studentų praktikos panaudojimas, dėstytojų vertinimu, yra mažesnis nei studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui skirtų

studijų turinio kokybės tobulinimo priemonių naudojimas.

Trečiuoju tyrimo kintamuoju siekiama nustatyti mokymo(si) metodų, padedančių stiprinti studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymą, naudojimo apimtį.

Tiriami šie padedantys ugdyti studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetenciją mokymo(si) metodai:

- 1) praktinių situacijų analizė (atvejų metodas);
- 2) projektų metodas;
- 3) profesiogramų sudarymo metodas;
- 4) pokalbių, diskusijų, rašinių profesijos tema rašymo metodai.

Remiantis tyrimo rezultatais studijų kolegijoje metu rekomenduojama daugiau dėmesio skirti projektų metodui ir profesiogramų sudarymo metodikai. *Profesiograma* (lot. *professio* – profesija, specialybė, gr. *gramma* – užrašas) – konkrečios profesijos ypatybių aprašas, atskleidžiantis profesijos žmogui keliamų reikalavimų specifiką. Profesiogramoje pateikiamos aprašomos profesijos technologinės, ekonominės, pedagoginės, medicininės ir psichologinės charakteristikos bei jos įsisavinimo trikdžiai, susiję su atitinkamomis psichofiziologinėmis žmogaus savybėmis ir su darbinės veiklos organizavimu.

3. STUDIJŲ TURINIO KOKYBĖS TOBULINIMUI SKIRTŲ PROFESINIO PAŠAUKIMO IDENTIFIKAVIMO KOMPETENCIJOS UGDYMĄ SKATINANČIŲ PRIEMONIŲ PAIEŠKA

Siekiant sustiprinti profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymą į studijų programas turėtų būti įvestas atskiras, studentų karjeros

projektavimui bei asmenybės ir profesijos santykio tyrimams skirtas modulis, kurio studijų tikslai, metodai ir priemonės įtraukiami į studijų turinio

kaitos ciklą, į studijų turinio realizavimo ciklo studijų tikslų analizės ir formulavimo etapą. Konkrečiai siūloma įvesti atskirą specialų modulį – karjeros projektavimą, kurio pagrindiniai tikslai yra šie:

1. Subjektyviojo profesijos aspekto charakteristikų – asmeninio profesinio kryptingumo, intereso, motyvacijos ir polinkių bei saviraiškos poreikių atpažinimo – nustatymas ir realizavimo profesinėje veikloje galimybių numatymas.
2. Objektinio profesijos aspekto – pasirinktos profesijos pasaulio ir darbo rinkos pasiūlos-paklausos dėsnio keičiamų reikalavimų – ir jų atitikties

turimoms asmenybinėms kompetencijoms nustatymas.

3. Prieštaravimo tarp subjektyviojo ir objektyviojo profesijos aspektų mažinimas:
  - 3.1. Asmenybės savirealizacijos profesinėje veikloje skatinimas;
  - 3.2. Galimybių profesinio pašaukimo realizavimui sudarymas;
  - 3.3. Studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymo stiprinimas.

Apžvelgiant tyrimo rezultatus, galima išdėstyti studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui skirtų studijų turinio kokybės tobulinimo priemones pagal hierarchinę tvarką.

IŠVADOS

1. Studijų kokybės tobulinimo ir profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymo gerinimo srityje didžiausia apklaustų studentų dalis teigiamai vertina padedančios geriau suvokti savo vidinį asmeninį profesinį pašaukimą informacijos ir žinių teikimą. Tai patvirtina asmenybės profesinio pašaukimo atradimo ir realizavimo svarbą. Mažiausia respondentų dalis teigiamai vertina profesijos prasmingumo ir asmeninio profesinio pašaukimo problemoms skirtą atskiro specialaus modulio įvedimo galimybes. Ekspertų vertinimai šioje srityje yra tokie: daugiausia ekspertų rekomenduoja mokymo turinyje plačiau naudoti psichologinius testus ir apklausas, tiriančias studentų asmeninį tinkamumą profesijai; mažiausia – studijų programose įvesti papildomą modulį, skirtą profesinio pašaukimo sampratai nagrinėti. Studentų praktiką ekspertai vertina

mažiau nei kitų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui gerinti skirtų studijų kokybės tobulinimo priemonių naudojimą.

2. Remiantis studentų vertinimu sudaryta hierarchinė studijų turinio kokybės tobulinimo veiksmų, skatinančių studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymą, seka: informacija apie materialios naudos iš pasirinktos profesijos gavimo perspektyvas; informacija, padedanti identifikuoti pasirinktos profesijos atitikimą asmeniniams vidiniams-dvasiniams poreikiams; įvairiose dėstomose disciplinose pateikiamos žinios, padedančios geriau realizuoti savo vidinį asmeninį profesinį pašaukimą; praktikos metu pažintų mėgstamųjų savo pasirinktą profesiją ir dirbančių iš pašaukimo darbuotojų asmeninis pavyzdys; užsiėmimų metu pateikiama informacija apie profesinį pašaukimą ir

pasirinktos profesijos prasmingumą bei naudingumą visuomenei; užsiėmimų metu naudojami testai, tikrinantys asmenybės atitiktį pasirinktai profesijai.

3. Remiantis dėstytojų vertinimu sudaryta hierarchinė studijų turinio kokybės tobulinimo veiksnių, skatinančių studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymą seka: informacija ir žinios, padedančios studentams geriau realizuoti savo asmeninį profesinį pašaukimą; įvairios apklausos ir testai, padedantys studentams geriau suvokti tinkamumą pasirinktai profesijai; mokymo(si) metodai, padedantys studentams geriau atpažinti savo įgimtus gabumus ir įgytus gebėjimus; studijų turinio medžiaga, išsamiai atskleidžianti šios profesijos reikšmę asmenybės tobulėjimui; studijų turinio medžiaga, atskleidžianti pasirinktos profesijos reikšmę visuomenės gerovės kūrimui.

4. Hierarchinė mokymo(si) metodų, padedančių stiprinti studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymą, seka (sudaryta remiantis dėstytojų vertinimu) yra ši: praktinių situacijų analizė (atvejų metodas); pokalbiai, diskusijos bei rašiniai profesijos tema; projektų metodas; profesiogramų sudarymo metodas.

5. Studijų programų rengėjams siūloma į studijų programas įvesti atskirą,

specialiai studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui bei profesinio pašaukimo realizavimo galimybių paieškai skirtą modulį, kuris galėtų būti pavadintas karjeros projektavimu.

6. Studentų profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymui skirtos priemonės, įvestos į studijų turinio planavimo ir realizavimo ciklus, tampa neatskiriama studijų proceso dalimi. Tai sudaro prielaidas studijų turinio kokybės tobulinimui.

7. Profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencija atitinka bendrųjų kompetencijų požymius. Remiantis tyrimo rezultatais ir išvadomis, siekiant tobulinti studijų kokybę profesinio rengimo standartų rengėjams siūloma *profesinio pašaukimo identifikavimo kompetenciją* įtraukti į profesinio rengimo standartų bendrąsias kompetencijas.

8. Reformuojant Lietuvos profesinio rengimo sistemą kuriami standartai ir naujos strategijos, numatomi prioritetai, reforma atsižvelgiama į darbo rinkos reikalavimus, orientuojamasi į Europos Sąjungos šalių patirtį, kuri akcentuoja ir asmenybės vidinių poreikių svarbą. Tad sprendžiant šiuos fundamentalius paradigminius probleminius uždavinius reikalingi platesni ir atviresni metodologiniai filosofinių pagrindų tyrimai.

Literatūra ir nuorodos

¹ Viktor Emil Frankl, *Žmogus ieško prasmės*. Iš vokiečių k. vertė A. Merkevičiūtė, iš anglų k. – Z. Ardickas. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997, p. 102.

² *Naujieji pašaukimai naujajai Europai*. Popiežiškoji dvasinių pašaukimų globos draugija. *Bažnyčios žinios*. Kaunas: Bažnyčios žinios, 1999, sk. 35,

<http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/nauji_pasaukimai.html>

³ Erick Fromm, *Turėti ar būti?* Iš anglų k. vertė M. Keršienė. Vilnius: Mintis, 1990.

⁴ Gitana Tolutienė, „Profesinio pašaukimo vaidmuo andragogo veikloje: teorinės ir empirinės paieškos“, *Andragogika* Nr. 1 (3), 2012, p. 180.

- ⁵ Fred Luthans, J. B. Avey, Bruce J. Avolio, Steven M. Norman, Gwendolyn M. Combs, „Psychological capital development: toward a micro-intervention.“ *Journal of Organizational Behaviour*, 27, 2006, p. 388.
- ⁶ Vicky Sinclair, „How to maximize the chances of career satisfaction and career success.“ *Counselling at Work*, Autumn 2009, p. 24.
- ⁷ Donald E. Broadbent, Peter Cooper, Paul Fitzgerald, Katharine R. Parkes, „The Cognitive Failures Questionnaire (CFQ) and its correlates.“ *British Journal of Clinical Psychology*, 21, 1982, p. 1–16.
- ⁸ Vaclovas Martišius, *Psichologijos metodai*. Vilnius: Evalda, 1999, p. 137.
- ⁹ Kęstutis Pukelis, Nora Pileičikienė, Bendrųjų mokėjimų ugdymo gerinimas aukštųjų mokyklų studijų programose: absolventų požiūris, *Aukštojo mokslo kokybė*. Kaunas: VDU leidykla, 2010, Nr. 7, p. 108–131.
- ¹⁰ Rimantas Laužackas, *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: VDU leidykla, 2005.
- ¹¹ Žr. Jonas Paulius II, *Pastores dabo vobis*. Vertė I-kla Aidai. Vilnius: Aidai, 1996.
- ¹² Rimantas Laužackas, *Mokymo turinio projektavimas. Standartai ir programos profesiniame rengime*. Kaunas: VDU leidykla, 2000, p. 16.
- ¹³ Žr. Rimantas Laužackas, *Profesinio rengimo metodologija*.
- ¹⁴ Izabela Savickienė, „Universitetinių studijų kokybės gerinimo prioritetai studentų ir dėstytojų požiūriu“, *Aukštojo mokslo kokybė*, Nr. 3, 2006, p. 68–80.